”Jeg burde have forbedret læreruddannelsen”

Hvis han havde været lige så dygtig som undervisningsminister, som han var som integrationsminister, så kunne han måske have lavet et fælles læseprojekt med Danmarks Lærerforening, mener Bertel Haarder

Af Thorkild Thejsen

”Jeg havde et had-kærlighedsforhold til Danmarks Lærerforening”, siger Bertel Haarder som en slags forklaring på de mange konfrontationer han havde med DLF som undervisningsminister.
I dag er han venlig og imødekommende. Der er kaffe på kanden, småkager i plasticboksen fra Netto på bordet og smil på læben. Vi mødes på hans kontor på Christiansborg. ”En time må vist være tid nok,” har han skrevet i en mail, som svar på mit ønske om to timer til et interview. I praksis blev det til halvanden time. I uddrag forløb samtalen sådan:

Den herskende klasse

”Jeg kommer ud af en lærerfamilie, hvor alle har undervist. Det gør min kone også. Mit borgerlige erhverv er seminarielektor, og jeg holder meget af den verden. Men det er rigtigt, at jeg i mine første bøger var meget inspireret af professor Jørgen Dich. Det er ikke kapitalisterne - ikke Mærsk - der er udbytteren, det er fagforeningsformændene i de offentligt ansattes organisationer, siger han i *Den herskende klasse”.*

”Jeg havde lige så meget imod Dansk Arbejdsgiverforenings indflydelse på det indholdsmæssige, som jeg havde imod LO’s og DLF’s, og jeg erstattede deres repræsentation i læseplansudvalg med repræsentanter for de faglige foreninger, Dansklærerforeningen osv. Senere accepterede jeg dog igen DLF i læseplansudvalg”.

”Som formand for Danmarks Lærerforening var det som om, Jørgen Jensen blev tvunget ud i en mere proletarisk argumentation, som han ikke brød sig om. Det var ikke var nogen forbedring, at Martin Rømer blev formand, det forbedrede ikke lærerens indflydelse. Men jeg erkender, at Rømer var svaret på datidens lærerkrav”.

Med mig som lærerformand

”I spøg har jeg sagt, at lærerne skulle have valgt mig som formand, men der er jo alvor i det, for så havde I fået mere ud af det. Jeg ville have satset på mere i løn og på mulighed for at tage overtimer, så unge lærere hurtigt kan tjene nogle penge. Det vil især mange unge mænd gerne. På Aalborg Seminarium fik jeg seks overtimer. Det gjorde mig til en holden mand kort efter studiet, og så var økonomien klaret. Men i proletariseringens ulykkelige navn blev det jo ildeset i folkeskolen i Rømers tid. Og det blev så dyrt at give lærerne overtimer, at det forbød sig selv. Det var jo tåbeligt”.

Anders Bondo foreslog, at du og DLF lavede forsøg sammen med nationale test og så, på hvordan de virkede i praksis. Du svarede, at du Lærerforeningen skulle stoppe hetzen mod nationale test. I 2005 foreslog han, at I lavede et læseprojekt sammen, men du afviste og svarede, at Danmarks Lærerforening først kommer med i forhandlingerne den dag, DLF bliver et parti. Er det en principiel holdning, at du ikke vil samarbejde konkret med Lærerforeningen?

”Du kunne føje til, at Anders Bondo i 2005 med en stor håndbevægelse tilbød, at vi skulle samarbejde om at halvere antallet af dårlige læsere”.

Ja, og du svarede, at det slet ikke var ambitiøst nok.

”I en anden situation ville jeg have givet det en chance og sagt ja. Men i 2005 var jeg i den helt enestående politiske situation, at De Radikale var blevet sat uden for døren i skolepolitikken for første gang i næsten 100 år. Den ville jeg gerne udnytte, og det ville, mente jeg, virke mærkeligt, hvis jeg sagde til Socialdemokraterne og Dansk Folkeparti, at nu skulle de forresten vente, for jeg ville lige først forhandle med Lærerforeningen. Men jeg opdagede senere, at Socialdemokraterne havde ret tætte kontakter til DLF, så det kunne jeg jo også godt have haft”.

”Så jeg vil godt give den indrømmelse, at hvis jeg havde været lige så dygtig som undervisningsminister, som jeg var som integrationsminister, så kunne jeg måske have gennemført to parallelle forhandlingsspor, hvor jeg drøftede tingene med Lærerforeningen og samtidig bevarede tilliden hos de partier, der skulle bære det igennem i Folketinget. Så kunne vi måske have lavet et fælles læseprojekt, hvis det handlede om at gennemføre det, som Folketinget vedtog, og ikke blot om at få flere penge”.

Drøvtyggerrapporten

Inden du fremsatte dit forslag til ’93-loven, sagde du, at du ikke ville vente på den afsluttende rapport om de mange udviklingsprojekter, for du vidste godt, hvad der skulle til. Hvis du ville have skolefolkene med, hvorfor så ikke vente et halvt år?

”Sandheden er jo, at der var et flertal i Folketinget og nogle medarbejdere i Folkeskoledirektoratet, som gjorde *alt* for, at jeg *ikke* skulle få indflydelse på skolen. Jeg så ’drøvtyggerrapporten’ som en forsinkelsesmanøvre, og det var absolut ikke planen, at det kun skulle tage et halvt år. Det var jo meningen, at disse professorer fra Lærerhøjskolen skulle have en evighed til det. Derfor måtte jeg altså modarbejde ethvert forsøg på forsinkelse. Det viste sig jo også, at jeg kom for sent. Men det var så på grund af tamilsagen”.

Formålet er ikke konkurrencestat

”Nu skal du høre mit syn på 2006-formålsparagraffen. Det havde slet ikke noget med konkurrencestaten at gøre - dårligt nok noget med konkurrenceevnen! Tro det eller ej, men når jeg ville have, at der skulle stå ’at forberede til videre uddannelse’ og at skolen skal ’give’ eleverne kundskaber og ikke blot ’fremme tilegnelsen’, så var begrundelsen social. Det er fuldstændig uacceptabelt, at folkeskolen stadig sender funktionelle analfabeter ud, derfor skulle der strammes op, så flere elever kommer med”.

”Jeg havde *ingen* illusioner om, at det var særlig vigtigt for nationalproduktet. Men det er vigtigt for sammenhængskraften, at alle kan læse og bliver godt uddannet. Husk på, at jeg havde været integrationsminister, og min store skræk var den giftige kombination af etnisk isolation og social udstødning. Derfor skulle formålsparagraffen laves om, og der var Christine Antorini vistnok helt enig i”.

Kan børnene læse?

Hvordan fandt du på, at Danmark skulle med i en international læseundersøgelse?

”Forhistorien var, at Holger Knudsen som direktør i Folkeskoledirektoratet blev ved med at påstå, at Danmark havde verdens bedste skole. Det mente han, at en OECD-undersøgelse

havde bevist. Og det er jo rigtigt, at hvis man måler, hvilke lande der har en enhedsskole, der fungerer, så er Danmark i top. Men jeg tillod mig at spørge: 'Kan børnene læse?' Det havde direktøren for Danmarks Pædagogiske Institut, Mogens Jansen, jo betvivlet. Og da departementschef Inge Thygesen en dag stak hovedet ind i mit ministerkontor og spurgte: 'Vil du bevilge ti millioner til en international læseundersøgelse', svarede jeg: 'Ja!'"

"'Godt', sagde hun og trak hovedet ud igen. Og så kom vi med i den der IEA, som så afslørede problemets omfang".

Men du var jo også minister for seminarierne. Hvorfor gjorde du ikke noget ved læreruddannelsen, så lærerne blev ordentligt uddanne som læseundervisere?

"Det kan du med god grund spørge om, og jeg vil ikke vige uden om ved henvise til, at jeg i de første ti år ikke kunne få De Radikale med til noget som helst - specielt ikke vedrørende læreruddannelsen, og *slet ikke* vedrørende Lærerhøjskolen, som jo også var en del af problemet. Det er en dårlig undskyldning, for jeg kunne i det mindste have fremsat nogle lovforslag, som jeg så kunne henvise til".

"Det var en fejl, at jeg på det tidspunkt ikke var tilstrækkelig bevidst om, at skolens kvalitet står og falder med undervisningens kvalitet, og at den grundlægges i læreruddannelsen, for jeg vidste jo, at vi der havde et svagt punkt. Fra seminarierne i Haderslev og Aalborg vidste jeg, at de fleste undervisere – inklusive mig selv - aldrig havde sat deres ben i en folkeskole. I Aalborg var der nogle gode studielektorer, som havde læreruddannelse og en overbygning".

"Jeg har altid ment, at det burde være standard for en underviser på læreruddannelsen. Sådan er det i Finland. Der er læreruddannelsen meget mere praksisorienteret, og hvis jeg kunne leve min anden ministerperiode om, var det det, jeg ville have foreslået".

"Men det er jo ikke for sent. Nu kom Jørgen Søndergaard med sit forslag om, at alle akademiske uddannelser skal bestå af en fireårs bachelor og en overbygning på et år. Lige præcis på læreruddannelsesområdet synes jeg, det kunne være en god idé, hvis man for eksempel forlanger, at man har været ude i praksis, før man kan komme ind på det der ekstra år".

"Bemærkede du, hvad jeg sagde? At på visse vilkår kunne den enkelte lærer kvalificere sig til et ekstra år, gerne som deltidsstudium, og dermed få en femårig uddannelse. Det var i min tid, at det blev muligt at give et løntillæg til sådanne lærere. Ikke som en standard, men som noget, man kan få, hvis man kvalificerer sig til det".

Samtalen med Bertel Haarder foregik i maj 2014 som baggrundsinterview til bogen »Lærernes kampe – kampen for skolen«. Teksten er kun et uddrag fra en samtale på halvanden time. Den er godkendt med ganske få præciseringer.